

פסגת נאט"ו - 75 שנים עם הפנים לעתיד

עזריאל ברמנט ושמעון שטיין | 4 באוגוסט, 2024 | גיליון 1887

על רקע הדאגה מהקיפאון במלחמה באוקראינה, החשש מפני פעולות עוינות של רוסיה נגד המדינות החברות והתגברות האיום מצד סין, אימצה ברית נאט"ו שורת החלטות שתכליתן לחזקה מול ממשל אמריקאי לעומתי, אם דונלד טראמפ יחזור בינואר לבית הלבן. מנקודת מבט ישראלית, כדאי לשים לב לניסוחים שנקטה נאט"ו ביחס לאיראן, המעידים על תפיסת הרפובליקה האסלאמית כשחקנית עוינת המהווה איום על הביטחון האירו-אטלנטי. מאמצי נאט"ו להיות מעורבת ב"שכונה הדרומית", מציבים בפני ישראל הזדמנות לחזק את הדיאלוג שלה עם הברית.

סיום המלחמה הקרה ב-1991 והתמוטטות ברית המועצות הביאו לירידה בתפיסת האיום מפני רוסיה והעלו שאלות לגבי המשך הרלוונטיות של נאט"ו חרף התפקיד שמילאה הברית בסכסוכים מחוץ לזירה האירופית, למשל באפגניסטן. שאלות אלה נמשכו עמוק אל תוך המילניום החדש, אולם עם פלישת רוסיה לאוקראינה בפברואר 2022, נאט"ו גילתה מחדש את היעוד שלה וחוותה תחייה מחודשת. ההצטרפות של פינלנד ושוודיה לאחרונה, על רקע החששות מהאיום הרוסי הגובר, אך חיזקה את תחושת המטרה של הברית.

פסגת נאט"ו נערכה בעיר וושינגטון בין ה-8 ל-11 ביולי, ועמדה בסימן יום השנה ה-75 לברית. בהצהרה המסכמת, נאט"ו הדגישה את היותה "הברית החזקה בהיסטוריה". המזכ"ל היוצא ינס סטולטנברג, תיאר אותה כברית הצבאית ארוכת השנים מאז ומעולם. אולם, הרטוריקה האופטימית לא הצליחה לכסות על הדאגה העמוקה ששררה בפסגה לגבי העמידות של נאט"ו לטווח הארוך, לנוכח האתגרים החיצוניים והפנימיים העומדים בפניה. אחד האתגרים הללו הוא תפקידה המנהיגותי של ארצות הברית, אם טראמפ ייבחר מחדש, בהינתן עמדתו כלפי נאט"ו והתנגדותו לתמיכת ארצות הברית באוקראינה. גם טראמפ וגם המועמד שלו לסגן הנשיא, ג'יי.די. ואנס, גילו התנגדות לתמיכת האמריקאית באוקראינה, והביעו אהדה כלפי רוסיה וספקנות כלפי נאט"ו. במהלך כהונתו הראשונה כנשיא, [טראמפ איים לפרוש מנאט"ו](#), ובפברואר האחרון הצהיר כי שיגר אזהרה למדינות החברות בארגון, ולפיה יעודד את רוסיה "לעשות מה שלעזאזל היא רוצה" אם חברות נאט"ו לא יעמדו בהתחייבויותיהן להוצאות הביטחון.

החששות הגוברים סביב חזרתו האפשרית של דונלד טראמפ לבית הלבן, השפיעו על הרבה ממה שהתרחש בפסגת נאט"ו. הברית דאגה להבליט את העובדה כי [שני שלישים מהמדינות](#) החברות עמדו ביעד של הפניית 2% מהתמ"ג לפחות להוצאות הביטחון השנה - מספר שאף

צפוי לעלות. בכך שלח המזכ"ל היוצא מסר לטראמפ, ולפיו הופנמה הביקורת שלו לגבי הצורך באיזון גדול יותר בחלוקת הנטל. נותר לראות אם יש בכך כדי לשנות את דעתו של טראמפ לגבי נאט"ו. כך או כך, נותר חשש בנאט"ו כי ממשל טראמפ עתיד עולל להחליש את הברית ולחזק את רוסיה. ואכן, יש כבר סימנים ברורים לכך שרוסיה מעמידה למבחן את העמידות והלכידות של נאט"ו. רוסיה הגבירה את האיתותים על אודות השימוש שבכוונתה לעשות בנשק גרעיני כאמצעי כפייה. היא פרסה נשק גרעיני בבלארוס - מהלך שנתפס בעיני רבות מהמדינות כהרתעה אסטרטגית. רוסיה גם הסלימה את הפעולות ההיברידיה העוינות שלה נגד המדינות החברות בנאט"ו, ובכלל זה פעולות חבלה, פעולות סייבר וזדוניות, הפרעות אלקטרוניות וקמפיינים של דיסאינפורמציה המאיימים על הברית, כשהיא בדרך כלל משתמשת בפרוקסי לביצוע. החשש בנאט"ו הוא, שאם אוקראינה תובס על ידי רוסיה, מדינות נוספות בצד המזרחי של אירופה יחשפו למתקפה, וכל הסדר הביטחוני באירופה יספוג מכה קשה.

במהלך הפסגה, "אפקט טראמפ" הורגש לכאורה באופן ברור ביותר במדיניות ביחס לאוקראינה. חלק מפעולות תיאום הנשק והאימונים לאוקראינה הועבר מהפנטגון לנאט"ו, כמהלך שנועד לייצר לברית "חסינות" נגד טראמפ. הרה-אורגניזציה נועדה להבטיח שאוקראינה תמשיך לקבל תמיכה צבאית, גם אם ממשל טראמפ חדש יחליט לעצור אותה. נאט"ו גם הבטיחה לספק לאוקראינה סיוע צבאי בסך 43 מיליארד דולר בשנה הקרובה. עם זאת, הנושא השנוי במחלוקת של חברותה העתידית של אוקראינה בנאט"ו העלה יותר שאלות מאשר תשובות. בהצהרה לתקשורת, הבטיחו מדינות הברית כי ההתקדמות של אוקראינה לקראת חברות בנאט"ו היא "בלתי הפיכה", אך גם גרמניה וגם ארצות הברית אינן מוכנות להעניק לאוקראינה חברות מלאה בנאט"ו כל זמן שנמשכת מלחמתה עם רוסיה. מנהיגי הברית הדגישו כי התמיכה באוקראינה "אינה הופכת את נאט"ו לצד בסכסוך". במקום זאת, ההודעה לעיתונות קבעה כי ההחלטות בפסגה ומאמצי הברית הם בגדר "בניית גשר לחברות אוקראינה בנאט"ו". בפועל, חברות אוקראינה בנאט"ו נדחקה הרחק למטה בסדר היום. הפסגה הצהירה כי הזמנה להצטרף לברית תועבר לאוקראינה רק כאשר המדינות החברות יסכימו, והתנאים יתקיימו.

מנהיגים מארבע מדינות באזור הודו-פסיפיק הצטרפו לפסגה כדי להדגיש את חומרת האיום שמציבה סין. נאט"ו פרסמה אזהרות חמורות על תמיכתה של סין במלחמתה של רוסיה באוקראינה, ובמאמצים הסיניים לאתגר את הסדר העולמי. ההצהרה המסכמת התריעה כי סין "לא תוכל לנהוג כגורם מאפשר במלחמה הגדולה ביותר באירופה בהיסטוריה האחרונה, מבלי שהדבר ישפיע לרעה על האינטרסים והמוניטין שלה". במהלך הפסגה, סטולטנברג ציין כי סין היא "גורם מאפשר מכריע" במלחמה של רוסיה באוקראינה. ניתן לראות גם בגישה זו ניסיון של נאט"ו לפייס ממשל טראמפ עתיד, שצפוי לנקוט גישה ניצית בסוגיית סין. בייג'ין הגיבה במהירות ובזעם, ותיארה את הצהרת פסגת נאט"ו כ"טקסט שנועד לזרוע פחד מפני אסיה-פסיפיק, תוצר של מנטליות המלחמה הקרה, הגדוש ברטוריקה לוחמנית. האמירות העוסקות

בסין הן אוסף של הטיית, הכפשות ופרובוקציות. אנו מוחים בתוקף ודוחים את הדברים, והגשנו לנאט"ו את מחאתנו החריפה".

סימן נוסף להתדרדרות הסביבה הביטחונית היה ההצהרה המשותפת של ממשלות ארצות הברית וגרמניה, שהכריזו כי בשנת 2026 תחל ארצות הברית ב"פריסות מזדמנות" של טילים ארוכי טווח בגרמניה, ובתוכם טילי SM-6, טומאהוק ונשק היפרסוני ניסיוני, שהיה [אסור](#) על פי ההסכם לפירוק נשק גרעיני לטווח בינוני (INF) לפני שההסכם בוטל. האירועים האלו, שממשל טראמפ הוא שפרש מההסכם ב-2019 בתגובה להפרות של רוסיה, ובכך אפשר למעשה את פריסת הטיילים ארוכי הטווח בגרמניה. גם את ההסכם שנחתם בפסגה בנושא הרחבת התעשיות של נאט"ו ניתן לראות כדרך להתמודד עם המצב הביטחוני ההפכףך. ההסכם מקל על חיזוק שיתוף הפעולה הטרנס-אטלנטי בתעשיות ביטחוניות, ומסייע למדינות החברות לחדש את מלאי מאגרי הנשק שלהן.

למרות שההצהרה המסכמת לא הזכירה את מתקפת ה-7 באוקטובר או את המלחמה בעזה והלחימה בין ישראל לחיזבאללה בצפון, ההודעה לתקשורת ציינה שלסכסוך במזרח התיכון יש השלכות ישירות על נאט"ו ושותפיה. המאבק בטרור תואר כ"חיוני להגנה הקולקטיבית [של נאט"ו]. התמיכה הצבאית הישירה של איראן במלחמה של רוסיה באוקראינה, הופכת אותה בבירור לאיום פוטנציאלי על אירופה. בהודעה נכתב: "הפעולות מערערות היציבות של איראן משפיעות על הביטחון האירו-אטלנטי". האיום הגובר מהטיילים של איראן והחרדה שטהרן תוכל לנצל אותם לנשק גרעיני, הם אלה שהניעו את מאמציה של וושינגטון בעשרים השנים האחרונות לפתח ולפרוס את מערכת ההגנה מפני טילים בליסטיים של נאט"ו.

ישראל נוטלת חלק בפרויקט 'הדיאלוג הים תיכוני', שהחל בשנת 1994. זהו פורום שיתוף פעולה, השואף להגביר את הביטחון והיציבות באזור הים התיכון רבתי ולקדם יחסי ידידות והבנה בין המדינות המשתתפות לחברות נאט"ו. הפסגה השנה ציינה שלושים שנה לפורום, וזו הזדמנות לישראל לחזק את שיתוף הפעולה עם נאט"ו. יתרה מכך, הפסגה הדגישה את החשיבות של חיזוק הביטחון והיציבות במזרח התיכון ובאפריקה. יצוין כי נאט"ו אימצה תוכנית פעולה לטיפול באיומים, אתגרים והזדמנויות ב"שכונה הדרומית", ועתידה לפתוח משרד קישור בעמאן.

בעוד שהמוקד העיקרי של הפסגה היה ונותר מלחמתה של רוסיה באוקראינה והאיום הרוסי הגובר למדינות החברות בנאט"ו, הדאגה שהובעה מהתפקיד החתרני של איראן היא חשובה עבור ישראל. לישראל יש אינטרס לבחון ביחד עם נאט"ו את האפשרות להיות משתתפת פעילה בדיאלוג שבין הברית ל"שכונה הדרומית".

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט